

NYERE TID

MICHAEL LINTON: Sveriges historie. Århus. Aarhus Universitetsforlag, 1994. 250 sider, ill., 5 kort, kr. 198,-.

Linton starter først i 1523 – en radikal løsning, man ikke umiddelbart ville have tiltroet forfatteren til en udskældt, men i virkeligheden fortrinlig disputats om den fuldmægtige fru Margrethe. Det giver lidt bagslag, når han lader Gotland komme til Danmark ved freden i Stettin 1570. Det er korrekt, at Sverige under fredsforhandlingerne først rejste og dernæst opgav sit krav på Gotland, men faktisk er det forbløffende, at svenskerne ikke simpelthen udnyttede deres maritime herredømme under syvårskrigen til at erobre øen. Mon ikke forklaringen er den enkle, at teorien om den danske indringning, som Linton synes at hylde, intet har på sig?

Det må skyndsomst tilføjes, at denne lidt uoverlagte bemærkning er den eneste uklarhed, anmelderen er studset over i en yderst livfuld fremstilling. Fra midten af 1800-tallet bliver skildringen bred og i vort århundrede særdeles fyldig. Bogen må nok karakteriseres som et aktuelt Sverigesportræt med en god historisk baggrund. Linton lægger klogt hovedvægten på det politisk-parlamentariske spil, som giver fremstillingen liv, men også den økonomiske og sociale udvikling er glimrende formidlet. Bogen er spændende i sig selv, og med sine udførlige henvisninger vil den også være det ideelle udgangspunkt for videre studier.

Mikael Venge

JACOB ULFELDT, Ruslandsrejse 1578. Jacobi Nobilis Dani Hodoeporicon Ruthenicum. Nyoversat og med forord og noter ved Richard Mott, Kbh., Forlaget Øresund 1993. XII + 106 sider. 5 plancher og 5 kort.

Blandt de publikationer, som 500-året for oprettelsen af de dansk-russiske diplomatiske relationer har affødt, er denne nyoversættelse af Jakob Ulfeldts berømte beskrivelse af sin sendefærd til Rusland i 1578, der oprindelig udkom på latin i Frankfurt i 1608 og udsendtes i en dansk oversættelse i Peder Hansen Resens Frederik den Andens krønike (1680). 1608-udgaven var en af de første bøger i Vesteuropa om Rusland og den vakte med sine afsløringer af russernes overtro og barbariske sæder international interesse. Bogen er et vigtigt kildekrift til belysning af de indre forhold i Ivan den Grusomes Rusland – og interessant som udtryk for en dannet, men bitter dansk adelsmands holdninger og perceptioner. Jakob Ulfeldt havde den vanskæbne to gange (1567 og 1579) at blive smidt ud af det danske rigsråd af den temperamentsfulde Frederik II. Efter opgøret om Ulfeldts forhandlinger med tsar Ivan, under hvilke Ulfeldt overskred sin instruks, genvandt han aldrig kongens gunst.

Den latinske tekst og oversættelsen hos Resen blev i 1978 genudgivet af Knud Rasmussen og forsynet med en indledning, der kastede nyt lys over kildegrundlaget for den latinske tekst, Ulfeldts motiver til at beskrive sine oplevelser og 1608-udgavens mærkelige udgivelseshistorie.

Med Richard Motts oversættelse besidder vi nu en moderne og letlæselig oversættelse af rejsebeskrivelsen, der hermed på fortjenstfuld vis er gjort til-

gængelig for et bredere publikum. Det må dog beklages, at der af Resens fem plancher kun medtages de tre, der tilmed kunne have været bedre gengivet. Richard Mott har forsynet sin oversættelse med en række kommentarer (s. 96-106), men ikke set det som sin opgave at gå ind i den videnskabelige diskussion om Jakob Ulfeldts bog. Her må den mere fordringsfulde læser fortsat ty til Knud Rasmussens udgave, der dog også efterlod en række punkter uafklarede. En fuldt kommenteret, videnskabelig udgave er som tidligere et desideratum.

Frede P. Jensen

POUL STEEN: Gæld, kapital og rente. Præstøborgernes låneaktivitet 1695-1801. Skrifter udgivet af Lokalhistorisk Afdeling nr. 9. København 1992. 189 s.

Bogen er oprindeligt en specialeafhandling i historie fra 1981 og sigtet har været at undersøge formidlingen af lån i Præstø i 1700-tallet. Nærmere betegnet er det de tinglyste lån, som undersøges.

Forfatteren gennemgår først kildematerialet og gør rede for problemer og lakuner, hvorefter han skrider til en undersøgelse af forskellige aspekter af kreditformidlingen.

Det, som undersøges, er bl.a. antal lån og deres størrelse, ligesom låntagernes og långivernes fordeling på erhverv analyseres. Blandt bogens resultater kan nævnes, at de største låntagere var gruppen af håndværkere og købmænd, men at næsten alle ejere af fast ejendom i Præstø på et eller andet tidspunkt optog lån. Den største långivergruppe var embedsmænd og gejstlige, men i hvilket omfang de optrådte som private eller som repræsentanter for institutioner har forfatteren ikke helt kunnet afklare. Det bør bemærkes, at gruppen af landboer har en ganske markant stigende andel af udlånene over perioden. Det er også interessant, at forfatteren på baggrund af en undersøgelse af en række skifter kan konstatere, at den tinglyste gæld kun udgjorde omkring halvdelen af boernes samlede passiver.

Generelt er bogen præget af en for stor detaljerigdom. I stedet kunne resultaterne med fordel være sat i relation til både den øvrige forskning på området og til vor viden om den økonomiske udvikling generelt i den behandlede periode. Det gælder bl.a. med hensyn til de betydelige udsving i låneaktiviteten, hvor anvendelsen af mere avanceret tidsserieanalyse nok kunne have bragt forfatteren et skridt videre.

Per H. Hansen

OLE MØRKEGAARD: Søen, slægten og hjemstavnen. En undersøgelse af livsformer på Åbenråegnen 1700-1900. Etnologisk Forum. Udgivet i samarbejde med Aabenraa Museum. Museum Tusulanums Forlag. Københavns Universitet 1993.

En udstilling på Aabenraa Museum blev i 1980 af pædagogiske grunde bygget op omkring agent Bruhn, en af det 19. århundredes absolut mest fremtrædende skibsredere i den danske konges riger og lande. Ole Mørkegaard var dengang